

MANİSA İLİ İNSAN VE TOPLUM RAPORU

2025

MANİSA İLİ İNSAN VE TOPLUM RAPORU

ZAFER KALKINMA AJANSI

Cumhuriyet Mahallesi Mehmet Dumlu Caddesi No:42

Merkez/Kütahya 43020 Türkiye

Tel: +90 274 271 77 61

E-posta: info@zafer.gov.tr

İnternet Sitesi: www.zafer.gov.tr

MANİSA İLİ İNSAN VE TOPLUM RAPORU

Yayın Sahibi

Zafer Kalkınma Ajansı

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli / telsiz ya da başka teknik, sayısal veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz. Hazırlanmış olan çalışmanın tüm hakları Zafer Kalkınma Ajansına aittir. Zafer Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan işbu çalışmadan kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

İçindekiler

YÖNETİCİ ÖZETİ	4
GİRİŞ	5
A. Manisa İli İnsan ve Toplum Ekseni Genel Görünümü	6
B. Manisa İli İnsan ve Toplum Ekseni GZFT Analizi	11
C. Temel Politikalar	12
D. Manisa İli İnsan ve Toplum Ekseni Proje Önerileri	13
E. İnsan ve Toplum Ekseni Devlet Destekleri	18
E.1. Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP)	18
SONUÇ	19
KAYNAKÇA	20

Tablolar

Tablo 1: Manisa İli Nüfus Artışı ve Medyan Yaş	6
Tablo 2: İllere ve Cinsiyete Göre Medyan Yaş	7
Tablo 3: İllere Göre Göç Alma Nedenleri ve Sayıları (2022)	7
Tablo 4: İllere Göre Göç Verme Nedenleri ve Sayıları (2022)	8
Tablo 5: Kişi Başına Düşen GSYH	8
Tablo 6: İşgücü Verileri (%)	8
Tablo 7: 6 Yaştan Büyük Nüfusun Eğitim Durumu	9
Tablo 8: 6 Yaştan Büyük Nüfusun Eğitim Durumu (%)	9
Tablo 9: Genel Seçimlerine Katılım Oranları	10
Tablo 10: İllerdeki Yeni Vakıf Sayıları (2024)	10

YÖNETİCİ ÖZETİ

Manisa, genç ve dinamik nüfusu, güçlü sosyal yapısı ve üretim potansiyeli ile Ege Bölgesi'nin öne çıkan merkezlerinden biridir. İlin nüfusu son yıllarda düzenli artış göstermiş, ancak medyan yaş yükselerek yaşlanma eğilimine işaret etmiştir. Göç alma ve verme verileri, Manisa'nın bölgesel çekim merkezi olduğunu ortaya koyarken; göçün temel nedenleri arasında ailevi sebepler, istihdam ve eğitim öne çıkmaktadır.

Kişi başına düşen GSYH bakımından Manisa, İzmir'in ardından Ege Bölgesi'nde ikinci sırada yer alarak güçlü bir ekonomik performans sergilemiştir. Eğitim ve istihdam göstergeleri genel olarak ülke ortalamalarına yakın seyretmekte; özellikle okuryazarlık oranındaki iyileşmeler dikkat çekmektedir. Ayrıca seçime katılım oranları yüksek düzeydedir ve vakıflaşma faaliyetleri ilin sosyal dayanışma kapasitesini yansıtmaktadır.

Nitelikli işgücü, gelişmiş ilçeler ve örgütlenme kültürü güçlü yönler arasında öne çıkarken; kadınların ve gençlerin işgücüne katılımındaki düşüklük, yaşlanan nüfus ve kırsal ilçelerdeki gelişmişlik farkları zayıf yönler olarak belirlenmiştir. Tarım, sanayi ve turizmdeki fırsatlar; ulusal-uluslararası ulaşım bağlantıları ise Manisa için önemli avantajlardır. Buna karşılık, yasaklı madde kullanımı, şiddet artışı ve kentsel hizmetlerdeki yetersizlik tehditler arasında sayılmıştır.

Rapor kapsamında öne çıkan temel politikalar arasında aktif işgücü piyasası politikalarının uygulanması, istihdamda sürekliliğin sağlanması, mesleki hareketliliğin artırılması, yoksullukla mücadele yöntemlerinin güçlendirilmesi ve çalışan yoksulluğunun ortadan kaldırılması bulunmaktadır. Bu kapsamda sosyal yardımların etkinliğinin artırılması, kayıt dışı istihdamla mücadele ve hayat boyu öğrenme mekanizmalarının geliştirilmesi stratejik öncelikler olarak ortaya konmuştur.

Manisa'nın insan ve toplum eksenindeki kalkınma vizyonu, eğitimden sağlığa, sosyal hizmetlerden girişimciliğe kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Çalışanların sosyal güvenlik bilincinin artırılması, iş güvenliği eğitimlerinin yaygınlaştırılması, girişimcilik ve kooperatifleşmenin desteklenmesi, bağımlılıkla mücadele programlarının geliştirilmesi öne çıkan proje önerileridir. Ayrıca Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP) gibi devlet destekleri, dezavantajlı grupların sosyal hayata katılımını kolaylaştırarak Manisa'nın kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınma yolculuğuna katkı sunmaktadır.

GİRİŞ

Manisa ili, sahip olduğu genç nüfus yapısı, dinamik işgücü potansiyeli ve güçlü sosyal dokusuyla Ege Bölgesi'nin gelişen merkezlerinden biridir. Ekonomik büyümenin yanı sıra toplumsal refahın artırılması, sosyal eşitsizliklerin azaltılması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi, ilin sürdürülebilir kalkınma vizyonunun temel öncelikleri arasındadır. Bu kapsamda insan ve toplum eksenli, bölgesel planlama süreçlerinde giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Son yıllarda Manisa'da eğitimden sağlığa, istihdamdan sosyal hizmetlere uzanan geniş bir yelpazede politikalar yürütölmekte; kadınlar, gençler, yaşlılar ve dezavantajlı gruplara yönelik sosyal programlar yaygınlaştırılmaktadır. Toplumsal bütünleşme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi amacıyla yürütölen bu çalışmalar, ilin ekonomik başarılarının sosyal boyuttaki yansımalarını daha görünür kılmaktadır. Ancak buna rağmen göç, gelir dağılımı eşitsizliği ve kırılgan grupların ihtiyaçları gibi bazı sosyal sorunlar varlığını sürdürmektedir.

Bu rapor, Manisa ilinde insan ve toplum eksenindeki mevcut durumu kapsamlı şekilde ele almakta; demografik yapı, sosyal hizmetler, toplumsal gelişmişlik göstergeleri ve bölgesel dengesizlikler açısından analizler sunmaktadır. Ayrıca ilin sosyal kalkınma potansiyelini ortaya koyacak güçlü yönler ve fırsatlar değerlendirilmiş; karşılaşılan yapısal sorunlara yönelik çözüm önerilerine de yer verilmiştir. Raporla sunulan bulgular, Manisa'nın daha kapsayıcı ve adil bir toplumsal yapıya ulaşması için yol gösterici niteliktedir.

A. Manisa İli İnsan ve Toplum Eksenli Genel Görünümü

İnsan; düşünme ve konuşma yeteneğine sahip, toplum içinde bir kültür ortamında yaşayan, evreni bütünsel biçimde algılayabilen ve elde ettiği bilgilerle çevresini değiştirme ve şekillendirme kapasitesine sahip bir varlıktır. Bugüne dek gerçekleşen tüm bilimsel, teknolojik ve sosyal ilerlemeler, esasen insan yaşamını kolaylaştırmak ve daha kaliteli bir yaşam sunmak amacıyla yapılmıştır. Toplum ise, aynı coğrafyada yaşayan ve ortak çıkarlarını koruyup geliştirmek amacıyla iş birliği yapan bireylerin oluşturduğu yapıdır.

Günümüzde kalkınma yaklaşımlarında insan merkezli politikalar giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu yaklaşım, hem ulusal planlarda hem de Avrupa Birliği strateji belgelerinde açıkça görülmektedir. Özellikle çalışma koşullarının iyileştirilmesi, yoksulluğun azaltılması, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmetlerin artırılması ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi gibi birey ve toplumu esas alan politikalar öne çıkmaktadır. İnsan merkezli kalkınma anlayışında, yapılan yatırımların ve projelerin fayda-maliyet analizinde birey ve toplum ön planda tutulmakta, ekonomik ve sosyal açıdan daha refah bir toplum hedeflenmektedir.

Kalkınma politikaları içinde sosyal politikaların rolü son derece büyüktür. Sosyal politikalar çerçevesinde yapılan çeşitli müdahaleler, toplumsal bütünleşmeye önemli katkılar sağlamaktadır. Sosyal bütünlük, farklı ırk, cinsiyet, dil ya da dinlerden bireylerin eşit hak ve sorumluluklara sahip olduğu; bu hakları içselleştirerek topluma etkin biçimde katılım sağladığı bir toplumsal yapıyı ifade eder. Bu bağlamda sosyal bütünlük, adaletli ve dinamik bir toplumun temelini oluşturan değerleri, ilişkileri ve kurumları kapsamaktadır.

Manisa il nüfusu artış eğilimindedir. Aşağıdaki tablo incelendiğinde son 5 yıllık dönemde nüfus artışın %2,5 civarında olduğu görülmektedir. 2019 yılında 1.440.611 olan il nüfusu, 2023 yılında 1.475.716 olarak kaydedilmiştir. Bununla birlikte, artan nüfusa karşın ilin ülke genelindeki sıralaması aynı kalmıştır. Öte yandan, ilin yaşlanan bir nüfusa sahip olduğu değerlendirilmektedir. Medyan yaş değerlerine bakıldığında görüleceği gibi il nüfusu son beş yılda 1,4 yaş yaşlanmıştır.

Tablo 1: Manisa İli Nüfus Artışı ve Medyan Yaş

Yıl	Nüfus	Ülke Sıralaması	Medyan Yaş
2019	1.440.611	14	35,9
2020	1.450.616	14	36,2
2021	1.456.626	14	36,6
2022	1.468.279	14	36,9
2023	1.475.716	14	37,3

Kaynak: TÜİK

Ülke genelinde medyan yaş 2023 yılında 34 iken Manisa, TR33 Bölgesi ve çevre illerde söz konusu değer daha yüksektir. Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi, Manisa'da ülke geneline göre 37,3'lük değerle daha yaşlı olan nüfus, 35,5 değere sahip Afyonkarahisar hariç çevre illere nazaran daha düşüktür. Manisa ilinde erkek nüfusun medyan yaşı 36,3 iken kadın nüfusun medyan yaşı 38,4'tür. Erkek nüfusun medyan yaşının kadın nüfusun medyan yaşına göre daha düşük seyir izlemesi Manisa ve çevre illerinde Türkiye ortalamasıyla benzerdir.

Tablo 2: İllere ve Cinsiyete Göre Medyan Yaş

İller	2023			2022		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Manisa	37,3	36,3	38,4	36,9	35,9	37,9
Afyonkarahisar	35,5	34,7	36,3	34,9	34,1	35,7
Kütahya	39,1	38,0	40,1	38,1	37,2	39,1
Uşak	38,2	37,5	39,0	37,7	36,9	38,4
Aydın	39,4	38,4	40,3	38,9	38,0	39,8
Balıkesir	41,8	40,5	43,1	41,5	40,1	42,8
Denizli	37,7	37,0	38,5	37,2	36,5	37,9
İzmir	38,4	37,4	39,5	38,0	36,9	39,0
Türkiye	34,0	33,2	34,7	33,5	32,8	34,2

Kaynak: TÜİK

Manisa, göç alma ve göç verme sayıları incelendiğinde görüleceği gibi göç alan bir il konumundadır. İl çevre illere göre daha çok sayıda göç almaktadır. Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi, çevresindeki illere bakıldığında İzmir ve Balıkesir'den sonra en çok göç alan 3. il konumundadır. Göç alma nedenleri incelendiğinde aile fertlerinden birine bağımlı göç öne çıkmakla birlikte tayin ve iş değişikliği ve işe başlama / iş bulma önemli göç alma nedenleri olarak görülmektedir.

Tablo 3: İllere Göre Göç Alma Nedenleri ve Sayıları (2022)

İller	Toplam	Tayin / iş değişikliği	İşe başlamak / iş bulmak	Eğitim	Medeni durum değişikliği / ailevi nedenler	Daha iyi konut ve yaşam koşulları	Hane / aile fertlerinden birine bağımlı göç	Aile yanına / memlekete geri dönme	Sağlık / bakım	Ev alınması	Emeklilik	Diğer	Bilinmeyen
Manisa	42.259	4.377	4.241	9.654	2.608	7.106	7.563	985	293	995	478	1.457	2.502
Afyonkarahisar	26.427	3.602	3.402	5.385	1.483	3.618	4.478	332	168	588	223	570	2.578
Kütahya	28.405	3.207	3.811	5.295	1.468	3.228	3.416	423	143	507	214	442	6.251
Uşak	13.122	1.303	1.656	3.037	704	1.744	2.112	319	129	205	136	315	1.462
Aydın	41.605	4.186	4.526	7.645	2.348	7.729	6.433	739	391	1.139	434	1.210	4.825
Balıkesir	43.098	4.923	4.470	8.148	2.202	8.135	7.881	801	342	1.256	556	1.018	3.366
Denizli	29.994	3.059	3.466	6.797	1.648	4.562	4.750	801	177	621	398	884	2.831
İzmir	125.643	13.585	11.380	18.131	7.027	24.839	23.505	5.022	917	4.471	2.229	4.198	10.339
Türkiye	2.791.156	301.335	249.648	526.008	155.792	479.250	591.790	56.892	17.090	89.888	11.095	66.129	246.239

Kaynak: TÜİK

İl çevre illere göre daha çok sayıda göç vermektedir. Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi, çevresindeki illere bakıldığında İzmir ve Balıkesir'den sonra en çok göç veren 3. il konumundadır. Göç verme nedenleri incelendiğinde aileye bağımlı göç öne çıkmakla birlikte daha iyi konut ve yaşam koşulları ve iş değişiklikleri önemli göç verme nedenleri olarak görülmektedir.

Tablo 4: İllere Göre Göç Verme Nedenleri ve Sayıları (2022)

İller	Toplam	Tayın / iş değişikliği	İşe başlamak / iş bulmak	Eğitim	Ailevi nedenler	Daha iyi konut ve yaşam koşulları	Aile bağımlı	Geri Dönme	Sağlık / bakım	Ev alınması	Emeklilik	Diğer	Bilinmeyen
Manisa	37.527	3.642	3.333	9.245	2.519	6.090	6.597	703	267	907	117	1.114	2.993
Afyonkarahisar	25.425	3.157	2.829	5.426	1.477	3.292	4.797	333	180	604	67	567	2.696
Kütahya	21.209	2.128	2.578	5.322	1.126	2.469	3.076	223	99	471	69	327	3.321
Uşak	12.313	1.203	1.357	3.130	652	1.535	1.814	149	81	258	41	247	1.846
Aydın	36.499	3.443	3.679	7.640	2.066	6.316	5.936	576	275	1.147	129	852	4.440
Balıkesir	40.975	5.037	4.001	7.968	2.235	6.344	7.603	615	351	1.415	154	779	4.473
Denizli	26.478	2.629	2.555	6.499	1.611	3.914	4.178	586	151	601	90	583	3.081
İzmir	107.312	11.403	8.517	17.267	6.641	20.382	20.653	2.973	731	4.051	566	2.406	11.722
Türkiye	2.791.156	301.335	249.648	526.008	155.792	479.250	591.790	56.892	17.090	89.888	11.095	66.129	246.239

Kaynak: TÜİK

İlde kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hâsıla ülke geneli ile paralellik arz etmektedir. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere, ilde kişi başına düşen GSYH İzmir hariç çevre illerden yüksek seyir izlemiştir. Yıllara sâri şekilde bakıldığında, kişi başına düşen GSYH ilde bir artış trendi yakalamıştır. 2023 yılı verilerine göre, Ege Bölgesinde İzmir ili 15.369 dolar ile ilk sırada yer alırken, Manisa 12.155 dolar ile ikinci sırada ve Balıkesir 11.062 dolar ile üçüncü sıradadır. TR33 Bölgesinde Kütahya 9.887 dolar ile Manisa'yı takip etmektedir.

Tablo 5: Kişi Başına Düşen GSYH

İller	2020	2021	2022	2023
Manisa	8.665	9.464	10.208	12.155
Afyonkarahisar	5.881	5.964	6.889	8.637
Kütahya	6.821	7.412	8.442	9.887
Uşak	7.406	8.219	8.851	9.689
Aydın	5.947	6.543	7.571	9.490
Balıkesir	7.370	8.001	9.047	11.062
Denizli	7.718	8.670	9.456	10.803
İzmir	9.922	11.647	13.201	15.369
Türkiye	8.600	9.601	10.659	13.243

Kaynak: TÜİK

İlde istihdam oranı yüksektir. 2013 ve 2023 yıllarında yayınlanan oranlar incelendiğinde, ildeki istihdam oranı ile işgücüne katılım oranlarının yüksek ve artış eğiliminde olduğu; buna karşın işsizlik oranında da artış kaydedildiği gözlemlenmektedir. 2023 yılı verileri açısından Manisa ili istihdam oranı ile Türkiye genelinde 5. sırada, işgücüne katılım ve işsizlik oranlarında 10. sırada yer almaktadır.

Tablo 6: İşgücü Verileri (%)

Yıl	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılım Oranı	İşsizlik Oranı
2013	52,7	55,5	5,1
2023	53,8	57,4	6,3

Kaynak: TÜİK

İlde 6 yaşından büyük nüfusun eğitim durumu olumlu bir görüntü sergilemektedir. Manisa ilinde oransal olarak bakıldığında, okuma yazma bilmeyenlerin oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Her ne kadar lise ve dengi meslek okulları ile yüksekokul, fakülte, yüksek lisans ve üzeri eğitim seviyelerine sahip bireylerin oranı Türkiye genelinin gerisinde kalsa da, ilin 6 yaş üzeri nüfusunun %35,44'ü bu eğitim düzeylerine ulaşmıştır. Aşağıdaki tablolarda Manisa ve çevre illeri ile Türkiye'deki 6 yaştan büyük nüfusun eğitim durumu hem sayısal olarak hem de oransal olarak verilmiştir.

Tablo 7: 6 Yaştan Büyük Nüfusun Eğitim Durumu

İller	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya Dengi Meslek Okulu	İlköğretim	Lise veya Dengi Meslek Okulu	Yüksekokul veya Fakülte	Yüksek Lisans ve Üzeri	Bilinmeyen	Toplam
Manisa	23.948	124.721	388.639	233.258	110.930	281.367	185.796	19.509	4.754	1.372.922
Afyonkarahisar	13.423	63.591	188.285	127.329	53.341	146.778	83.418	11.864	8.533	696.562
Kütahya	8.259	46.545	145.682	81.111	44.380	129.948	72.913	10.378	4.098	543.314
Uşak	5.683	30.545	87.059	58.120	33.389	79.366	48.859	6.121	4.680	353.822
Aydın	16.037	94.013	273.305	178.361	77.305	241.391	174.165	21.208	11.489	1.087.274
Balıkesir	18.592	90.582	321.066	181.583	76.028	276.591	203.053	22.942	11.608	1.202.045
Denizli	12.169	85.018	242.650	161.452	77.578	227.239	154.213	18.834	9.888	989.041
İzmir	50.289	328.699	892.146	669.414	246.448	1.047.469	828.479	120.349	25.858	4.209.151
Türkiye	1.917.705	7.641.467	17.187.494	13.943.095	5.133.591	17.132.775	11.779.263	1.667.176	1.041.899	77.444.465

Tablo 8: 6 Yaştan Büyük Nüfusun Eğitim Durumu (%)

İller	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	Ortaokul veya Dengi Meslek Okulu	İlköğretim	Lise veya Dengi Meslek Okulu	Yüksekokul veya Fakülte	Yüksek Lisans ve Üzeri	Bilinmeyen
Manisa	1,74%	9,08%	28,31%	16,99%	8,08%	20,49%	13,53%	1,42%	0,35%
Afyonkarahisar	1,93%	9,13%	27,03%	18,28%	7,66%	21,07%	11,98%	1,70%	1,23%
Kütahya	1,52%	8,57%	26,81%	14,93%	8,17%	23,92%	13,42%	1,91%	0,75%
Uşak	1,61%	8,63%	24,61%	16,43%	9,44%	22,43%	13,81%	1,73%	1,32%
Aydın	1,47%	8,65%	25,14%	16,40%	7,11%	22,20%	16,02%	1,95%	1,06%
Balıkesir	1,55%	7,54%	26,71%	15,11%	6,32%	23,01%	16,89%	1,91%	0,97%
Denizli	1,23%	8,60%	24,53%	16,32%	7,84%	22,98%	15,59%	1,90%	1,00%
İzmir	1,19%	7,81%	21,20%	15,90%	5,86%	24,89%	19,68%	2,86%	0,61%
Türkiye	2,48%	9,87%	22,19%	18,00%	6,63%	22,12%	15,21%	2,15%	1,35%

İldeki ticaret ve sanayi odaları ile ticaret borsalarının kuruluş yerleri, genellikle nüfus yoğunluğu yüksek ve ticari faaliyetlerin yoğun olarak gerçekleştiği ilçelerdir. Ülkemizde 186 ticaret ve sanayi odası, 52 ticaret odası, 12 sanayi odası, 2 deniz ticaret odası olmak üzere toplam 252 oda ile 113 ticaret borsası bulunmaktadır. Toplam 365 oda ve borsadan 8 ticaret ve sanayi odası ile 5 ticaret borsası Manisa'da bulunmaktadır. Manisa'daki sanayi ve ticaret odaları Manisa TSO, Akhisar TSO, Alaşehir TSO, Demirci TSO, Gördes TSO, Salihli TSO, Soma TSO ve Turgutlu TSO'dur. İldeki ticaret borsaları, Manisa Ticaret Borsası'nın yanı sıra Akhisar, Alaşehir, Salihli ve Turgutlu ilçelerinde faaliyet göstermektedir. Ticaret ve sanayi odası ya da ticaret borsasına sahip bu ilçeler, Manisa'nın nüfus açısından en kalabalık ve ekonomik açıdan en gelişmiş bölgeleri arasında yer almaktadır.

Manisa genelinde seçime katılım oranı oldukça yüksektir. Aşağıdaki tabloda ise 2007, 2011, 2015 Haziran, 2015 Kasım, 2018 ve 2023 genel seçimlerinde Manisa ile çevre illerdeki seçmen katılım oranları karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Tablodan görüleceği gibi, Manisa'da 2023 yılı Genel Seçimlerine katılanların oranı %92,1'dir. Ülke genelinde %88,9 olan bu oran, Manisa ve çevresindeki illere nazaran düşüktür. Manisa ve çevresindeki illerde seçime katılım oranı genel olarak Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir. Bu durum, Manisa ve çevresindeki illerin, toplumsal karar alma süreçlerine katılım konusunda ülke ortalamasına kıyasla daha yüksek bir isteklilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 9: Genel Seçimlerine Katılım Oranları

İller	2007	2011	2015 Haziran	2015 Kasım	2018	2023
Manisa	90,9	91,6	90,1	90,2	91,3	92,1
Afyonkarahisar	90,1	90,0	88,7	89,0	90,6	90,3
Kütahya	92,1	91,2	89,4	90,1	91,5	92,0
Uşak	91,1	91,5	90,5	90,1	91,1	91,1
Aydın	88,9	88,7	87,1	87,4	89,0	89,9
Balıkesir	88,7	90,2	88,5	88,5	90,8	91,3
Denizli	90,5	91,1	89,9	90,1	91,3	91,7
İzmir	84,8	88,3	87,4	88,1	89,3	90,3
TR33 Bölgesi	91,0	91,1	89,7	89,9	91,1	91,4
Türkiye	84,2	83,2	83,9	85,2	88,2	88,9

Kaynak: YSK

İldeki yeni vakıf sayısı TR33 Bölge illerine nazaran fazladır. Yeni vakıf, Türk Medeni Kanunu hükümlerine tabi olarak, Cumhuriyetin ilanından sonra kişilerin talebi üzerine bağımsız mahkemelerce kurulan ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kuruluş senedine uygunluk açısından denetlenen vakıflar şeklinde tanımlanmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü verilerine göre, Türkiye genelinde bugüne kadar toplam 6.094 yeni vakıf kurulmuştur. Bu vakıflardan 49'u Manisa ilinde yer almaktadır. Çevre iller incelendiğinde, İzmir 254 yeni vakıf ile öne çıkarken, Aydın'da 51, Balıkesir'de 80 ve Denizli'de 59 yeni vakıf bulunmaktadır. Tablo 10 verileri doğrultusunda Manisa, TR33 Bölgesi illeri arasında vakıf sayısı bakımından ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 10: İllerdeki Yeni Vakıf Sayıları (2024)

İller	Vakıf Sayısı	İller	Vakıf Sayısı
Manisa	49	Balıkesir	80
Afyonkarahisar	38	Denizli	59
Kütahya	43	İzmir	254
Uşak	15	Türkiye	6.094
Aydın	51		

Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü

B. Manisa İli İnsan ve Toplum Eksenli GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<ul style="list-style-type: none">Nitelikli yetişmiş çalışan varlığıSosyal hayatın gelişmişliğiİzmir şehrine yakınlığıÖrgütlenme kültürünün varlığıGelişmiş ilçelerin varlığıÜniversitenin varlığı	<ul style="list-style-type: none">Kadın işgücüne katılım oranının düşüklüğüYaşlanan nüfusGençlerin çalışma hayatına katılım düşüklüğüNispeten az gelişmiş kırsal ilçeler
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ul style="list-style-type: none">Tarım, turizm ve sanayi sektörlerindeki iş olanaklarıUlusal ve uluslararası ulaşım bağlantılarıÖrgütlü kalkınma	<ul style="list-style-type: none">Yasaklı madde kullanımının artışıŞiddetin artışıİzmir şehrine yakınlığı (Hem güçlü yön hem tehdit olamaz)Kentsel hizmetlerin yetersizliği

C. Temel Politikalar¹

Öncelik 1: Aktif işgücü piyasası politikaları uygulanacaktır.

Tedbir 1.2: İstihdamda sürekliliğin sağlanması

Stratejik Önem: Beşeri sermayenin gelişiminde mesleki deneyim önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. İş sürekliliği, bireylerin hem mesleki hem de finansal açıdan kendi sermayelerine katkıda bulunmalarını kolaylaştırmakta; uzun süreli deneyimler ise bireylerin uzmanlaşmalarını desteklemenin yanı sıra, mesleki verimlilik kapasitelerini artırmakta ve yaşam standartlarını iyileştirmelerine olanak tanımaktadır. İstihdamda süreklilik, yalnızca bireyler için değil, aynı zamanda Bölge genelinde verimli ve rekabetçi bir beşeri sermaye birikiminin oluşması için de temel bir gerekliliktir. Bu bağlamda, bireylerin uygun ve sürdürülebilir çalışma koşullarında istihdam edilmeleri büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla, istihdamda sürekliliği sağlamaya yönelik proje ve müdahaleler, Bölge için öncelikli politika alanları arasında yer almaktadır.

Tedbir 1.3: Mesleki hareketliliğe yönelik mekanizmaların geliştirilmesi

Stratejik Önem: Beşeri sermayenin güçlenmesi ve buna bağlı olarak istihdam edilebilirliğin artırılması için, iş gücünün kişisel ve mesleki gelişim fırsatlarından yararlanarak bilgi ve becerilerini sürekli geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, hayat boyu öğrenme anlayışı ile birlikte gelişen mesleki hareketlilik, bilgi toplumuna dönüşüm sürecinin temel araçlarından biri haline gelmiştir. Ayrıca, sermayeye erişim imkânlarının kolaylaştırılması da, bireylerin hem mesleki hareketliliklerini artırmaları hem de iş ve yaşam statülerini geliştirmeleri açısından kritik öneme sahiptir. Bölgenin, yapısal dönüşümün beraberinde getireceği yeni ekonomik koşullara uyum sağlayabilecek nitelikli iş gücü arzını oluşturabilmesi ve bu dönüşümün gerektirdiği girişimcilik kapasitesini artırabilmesi için, mesleki hareketliliği destekleyen mekanizmaların yaygın ve etkin biçimde kullanılması öncelikli bir politika alanı olarak değerlendirilmelidir.

Öncelik 3: Yoksullukla mücadele yöntemleri kapsamlı ve etkin kılınacaktır.

Tedbir 3.1: Sosyal yardımların etkinliğin artırılması

Stratejik Önem: Yoksullukla mücadelede önemli bir yer tutan yardımlar, birçok kurum, mevzuat ve programın bir arada yer aldığı karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu yapıda etkili iş birliği ve koordinasyonun sağlanmaması durumunda, yardım faaliyetlerinin etkinliği düşebilmektedir. Ayrıca, sosyal yardımlarda gerçek ihtiyaç sahiplerinin doğru şekilde belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu durum, hem sınırlı kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasını hem de kaynakların hak eden kişilere ulaşmasını sağlamaktadır. Bölge nüfusunun yaklaşık %10'u sosyal yardımlardan faydalanmaktadır. Bu nedenle, sosyal yardımlardan maksimum faydanın sağlanması amacıyla yapılacak müdahaleler Bölge açısından öncelikli konular arasında yer almaktadır.

Tedbir 3.2: Çalışan yoksulluğunun ortadan kaldırılması

Stratejik Önem: Çalışan yoksulluğunun temel nedenlerinden biri, çalışanların yasal haklardan mahrum kalmasıdır. Bu durum genellikle kayıt dışı çalışma ve işçi çalıştırma biçiminde ortaya çıkmaktadır. Kayıt dışı çalışma, yalnızca çalışanlar için düşük gelir ve sosyal güvenlik haklarından yoksunluk anlamına gelmekle kalmaz, aynı zamanda ülke ekonomisi açısından da vergi ve sosyal güvenlik gelirlerinde önemli kayıplara yol açan ciddi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bölge'de kayıt dışı çalışma ve düşük ücretin neden olduğu çalışan yoksulluğu sorunu bulunduğundan, bu probleme yönelik alınacak önlemler ve yapılacak müdahaleler Bölge için öncelikli konular arasında yer almaktadır.

¹ Bu bölümdeki tüm bilgiler TR33 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'ndan alınmıştır

D. Manisa İli İnsan ve Toplum Eksenli Proje Önerileri

Proje İsmi	Konumu	2025 – 2036 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Öneri Finansman Kaynağı
Çalışanlarda Sosyal Güvenlik Bilincinin Artırılması	İl Geneli	<p>Kurum çalışanlarına sosyal güvence konularında talep edilen eğitimlerin sağlanması</p> <p>Ortaöğretim seviyesindeki okullarda iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin verilmesi</p> <p>Çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik bilinçlendirme eğitimlerinin düzenlenmesi</p> <p>İşçilerin sosyal güvenlik hakları konusunda farkındalıklarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması</p> <p>İşverenlerin sosyal güvence uygulamalarına teşvik edilmesine yönelik faaliyetlerin yürütülmesi</p>	Sosyal Güvenlik Kurumu İl Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi AB destekleri
İş Güvenliği Hakkında İşçi ve İşverenlerin Bilinçlendirilmesi	İl Geneli	<p>Eğitim verecek kurum personeline gerekli eğitimlerin sağlanması</p> <p>İşverenler ve işçilerin iş güvenliği bilgisi ve bilinç düzeylerinin artırılmasına yönelik eğitim programlarının uygulanması</p> <p>Üst çatı kuruluşlar ve dernekler tarafından ilgili eğitimlerin organize edilmesi</p>	Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi AB destekleri

Proje İsmi	Konumu	2025 – 2036 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Öneri Finansman Kaynağı
Mesleki Gelişimi Destekleyen Uygulamaların Yaygınlaştırılması	İl Geneli	<p>Meslek danışmanlık hizmetlerinin güçlendirilmesi</p> <p>Eğitim kademelerinde mesleki kuruluşlarla iş birliğinin artırılması</p> <p>Sürekli eğitim ve hayat boyu öğrenme yaklaşımlarının teşvik edilmesi</p> <p>Çalışanlara işbaşı eğitimleri ve iş verimliliğini artırmaya yönelik programların sunulması</p> <p>Meslek edindirme kurslarının ilin ihtiyaçlarına göre planlanması ve talep eden herkesin erişimine açık olması</p> <p>İş gücü piyasasında aktif olan bireylere yönelik eğitimlerin sağlanması</p> <p>Meslek liselerindeki bölümlerin ilin sektörel ihtiyaçlarına uygun olarak yapılandırılması</p>	Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi AB destekleri

Proje İsmi	Konumu	2025 – 2036 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Öneri Finansman Kaynağı
Girişimcilik Kültürünün Yaygınlaştırılmasına Yönelik Çalışmaların Artırılması	İl Geneli	Girişimcilere sunulan devlet desteklerinin daha etkin tanıtılması Girişimcilik alanındaki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi Girişimcilikle ilgili kurumlara gerekli teknik desteğin sağlanması İl genelinde öne çıkan sektörlerle yönelik girişimcilik eğitimlerinin düzenlenmesi Okullarda öğrencilere girişimcilik eğitimlerinin verilmesi Uygulamalı girişimcilik eğitimlerinde kurumlar arası iş birliğinin artırılması	KOSGEB Manisa Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi
Ajans Destek Programlarında Girişimcilik Odaklı Önlemlerin Geliştirilmesi	İl Geneli	İlde öncelikli alanlarda girişimcilik projelerinin desteklenmesi Yüksek teknoloji ve yüksek katma değer yaratma potansiyeli olan sektörlerdeki girişimcilik projelerine avantaj puan verilmesi	Zafer Kalkınma Ajansı	Sorumlu kurum bütçesi
Sosyal Yardımların Doğru ve Hızlı Dağıtımına Yönelik Sistemlerin Oluşturulması	İl Geneli	Yardımlarda tekrarlamamanın önüne geçmek amacıyla veri tabanı oluşturulması Hazırlanan veri tabanının yazılım aracılığıyla sosyal yardımda görevli tüm kurumların kullanımına sunulması İlin yoksulluk haritasının hazırlanması	Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi

Proje İsmi	Konumu	2025 – 2036 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Öneri Finansman Kaynağı
Sosyal Yardım Hizmetlerinde Görevli Personelin Eğitim ve Kapasitesinin Güçlendirilmesi	İl Geneli	Sosyal yardım alanında faaliyet gösteren kurumların ve ihtiyaç duyulan eğitimlerin tespit edilmesi Çalışanlara talep edilen eğitimlerin sağlanması	Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi
Çalışanların Yoksulluk Sorununun Çözülmesi	İl Geneli	İşsizlik sigortası ve yardımları hakkında bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi Tarım işçilerine sosyal güvenlik konusunda bilinçlendirme yapılması Konuyla ilgili eğitim verecek personele ihtiyaç duyulan eğitimlerin sağlanması Asgari ücretin altında çalışma konusunda farkındalık oluşturulması Ev eksenli çalışanların tespit edilerek kayıtlı işçi statüsüne alınması	Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi
Kooperatif Yapılarının Desteklenmesi ve Yaygınlaştırılması	İl Geneli	Tarıma dayalı gelirlerin yoğun olduğu ilçelerde tarım kooperatiflerinin tanıtımının yapılması Tarım satış kooperatiflerinin teşvik edilmesi Kooperatifleşme sürecinde gerekli teknik desteklerin sağlanması	Tarım ve Orman İl Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi

Proje İsmi	Konumu	2025 – 2036 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	İlgili Kurumlar	Öneri Finansman Kaynağı
Bağımlılıkla Mücadele	İl Geneli	Okullarda yasaklı madde kullanımı konusunda farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi Gençlere yönelik bağımlılıkla mücadele eğitimleri ve etkinliklerinin düzenlenmesi Veliler ve ailelere yönelik farkındalık artırıcı eğitimler ve bilinçlendirme etkinliklerinin yapılması	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Sorumlu kurum bütçesi Kalkınma Ajansı destekleri AB destekleri

E. İnsan ve Toplum Ekseni Devlet Destekleri

E.1. Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP)

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kalkınma ajansları aracılığıyla verilen Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programının hedefi; uygulandığı illerde, yerel dinamikleri harekete geçirerek yoksulluk, göç ve kentleşmeden kaynaklanan sosyal sorunları gidermek, değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara karşılık vermek, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha aktif katılmalarını sağlamak, istihdam edilebilirliği artırmak, sosyal içermeyi, sosyal girişimciliği ve yenilikçiliği desteklemek ve sosyal sorumluluk uygulamalarını yaygınlaştırmaktır.

Program Öncelikleri:

1. İstihdam Edilebilirliği Artırmak

- Toplumun dezavantajlı kesimlerinin istihdama katılımının kolaylaştırılmasına ve mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi
- Genç istihdamını artırma
- İldeki ve bölgedeki ihtiyaçlara uygun alanlarda nitelikli ve üretken beşerî sermayenin geliştirilmesi

2. Sosyal Girişimcilik ve Yenilikçilik

- Sosyal girişimlerin kurulmasına ve kapasitelerinin artırılması
- İstihdam edilebilirliğe ve sosyal içermeye ilişkin yenilikçi modeller geliştirilmesi
- Sosyal girişimcilik ve sosyal yenilikçilik alanlarında hizmet veren/verecek olan kuruluşların işleteceği, ekosistem güçlendirmeye yönelik merkezler, sosyal laboratuvarlar ile kuluçka ve hızlandırıcı programların uygulanması

3. Sosyal İçerme

- Sosyal yardım alan kesimin gelir düzeyinin artırılması
- Toplumun dezavantajlı kesimlerinin yaşam kalitelerinin yükseltilmesi
- Dezavantajlı kesimlere sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması
- Dezavantajlı çocuk ve gençlerin yetenek gelişimi ve teknoloji kullanma becerilerinin geliştirilmesi

4. Sosyal Sorumluluk

- Bölge öncelikleriyle kâr amacı güden kesimin sosyal sorumluluk faaliyetlerini uyumlaştırma
- Program öncelik alanlarına ve/veya tespit edilen farklı sosyal bir sorunun çözümü

SOGEP kapsamında aşağıdaki kurum/kuruluşlar proje sunabilir:

- Kamu kurum ve kuruluşları
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları
- Birlikler
- Kooperatifler
- Sivil toplum kuruluşları
- Organize sanayi bölgeleri
- Sanayi siteleri
- Serbest bölge işleticileri
- Teknoloji transfer ofisi şirketleri ile teknoloji geliştirme bölgesi
- Endüstri bölgesi ve iş geliştirme merkezi gibi kuruluşların yönetici şirketleri
- Kâr amacı güden tüzel kişiler (yalnızca sosyal sorumluluk projeleri için)

SONUÇ

Manisa ili, genç ve dinamik nüfus yapısına sahip olmakla birlikte, artan medyan yaş ile birlikte yaşlanma eğilimi göstermektedir. İlin ekonomik göstergeleri güçlüdür; kişi başına düşen GSYH bakımından Ege Bölgesi'nde ikinci sırada yer alması, sanayi ve tarım üretimindeki çeşitliliği, girişimcilik potansiyeli ve ihracat kapasitesi bu durumu desteklemektedir. Ancak kadınların ve gençlerin işgücüne katılım oranlarının düşüklüğü, kırsal bölgelerle merkez arasındaki gelişmişlik farkı ve sosyal hizmetlere erişimdeki sınırlılıklar, insan ve toplum ekseninde önemli gelişim alanlarını ortaya koymaktadır.

Manisa'nın örgütlenme kapasitesi ve sosyal dayanışma kültürü bakımından güçlü olduğu; ancak bağımlılık, şiddet, göç ve kentsel hizmet yetersizlikleri gibi tehditlerle karşı karşıya bulunduğu sonucuna varılmaktadır. Bu bağlamda, sosyal uyumu güçlendiren, dezavantajlı grupları kapsayıcı politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Temel politikalar çerçevesinde istihdamın çeşitlendirilmesi, kayıt dışılıkla mücadele, çalışan yoksulluğunun azaltılması, hayat boyu öğrenme olanaklarının geliştirilmesi ve mesleki hareketliliğin artırılması öncelikli hedeflerdir. Ayrıca girişimcilik ve kooperatifleşmenin desteklenmesi, bağımlılıkla mücadele, gençlere ve kadınlara yönelik sosyal hizmet programlarının yaygınlaştırılması, Manisa'nın sosyal kalkınma kapasitesini güçlendirecektir.

Sonuç olarak, Manisa insan ve toplum ekseninde güçlü bir potansiyele sahip olup, sürdürülebilir kalkınma için bu potansiyelin sosyal politikalarla desteklenmesi gerekmektedir. Eğitim, sağlık, sosyal hizmet ve istihdam alanlarında geliştirilecek bütüncül yaklaşımlar; yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda toplumsal refahı, fırsat eşitliğini ve yaşam memnuniyetini de artıracaktır.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *Türkiye’de Sosyal Hizmetler Raporu*. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yayınları.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2023). *Türkiye İşgücü Piyasası Analizi 2022–2023*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları.

Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2023). *Gençlik ve Spor Faaliyetleri İstatistikleri*. Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Millî Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2023/24*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Sağlık Bakanlığı. (2024). *Türkiye Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2023*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.

TÜİK. (2021). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK. (2022). *İşgücü İstatistikleri*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK. (2022). *Eğitim ve Sağlık Göstergeleri*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK. (2023). *Göç İstatistikleri 2022*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK. (2024). *Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2023*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

United Nations Development Programme (UNDP). (2023). *Human Development Report 2023/24*. New York: UNDP.

World Bank. (2024). *World Development Indicators*. Washington, DC: The World Bank.

Zafer Kalkınma Ajansı. (2023). *TR33 Bölgesi 2024–2028 Bölge Planı*. Kütahya: Zafer Kalkınma Ajansı Yayınları.

Zafer Kalkınma Ajansı
Cumhuriyet Mah. Mehmet Dumlu Cad. No:42
Merkez/Kütahya
2025

Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılamaz.